

Maden Projelerine Yatırım Amaçlı Uluslararası Kredilendirmelerde Ekvator İlkelerinin Önemi

Dr Hakan Arden Kahraman
DMT Türkiye Teknik Direktörü
hakan.arden@dm-t-group.com

Çevresel ve sosyal etmenlerin madencilik projelerine olan etkileri nedeniyle yurt dışında madencilik projelerine yatırım yapan finansman kuruluşlarının büyük çoğunluğu, projelerde Ekvator İlkelerine uyulup

uyulmadığına bakarak projelere kredi desteği sağlamaktadır. Madencilik şirketlerimizin yurtiçi ve yurtdışı projelerine uluslararası finansman kurumlarından yatırım desteği ararken, bu ilkeleri yakından bilmesi ve burada geçen ölçütlere uyum sağlaması, projeye nakit kredi akışının gerçekleşmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle uluslararası CRIRSCO standartlarına (JORC, PERC, SAMREC, CIM, SEM gibi) uygun olarak hazırlanmış Bankalara Uygun Fizibilite Çalışmalarının önemli bir parçası olan sosyal ve çevre konulu başlıklar Ekvator İlkelerinin de temelini oluşturmaktadır.

Peki bu "Ekvator İlkeleri" nelerdir, nasıl çıkmıştır ve ne amaçla kullanılmaktadır?

Ekvator İlkeleri, proje finansmanında çevresel ve sosyal riskin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve yönetilmesi için kuzey ve güney yarımkürede yer alan finans kurumları tarafından benimsenen bir risk yönetimi uygulamasıdır. İki yarımkürede denge oluşturmak için "Ekvator" adı benimsenmiş ve öncelikli olarak, risk içeren kararları verme sürecinde sorum-

luluk bilinci içinde verilecek kararları desteklemek ve gerekli özeni gösterme amacıyla asgari bir standart sağlaması niyeti güdülmüştür. Bunun temel nedeniyse geçmişteki çok büyük ölçekli bazı projelerde toplumsal ve çevresel anlamda yaşanan olumsuz gelişmeler nedeniyle sivil toplum kuruluşlarından gelen baskıların, finans çevrelerinde de hissedilir olması ve buna karşılık finans kurumlarının da gönüllü katılım temeline bağlı olarak risk yönetimiyle ilgili bir çerçeve hazırlamasıdır.

4 Haziran 2003 tarihinde Amerika, Washington'da resmen başlatılan Ekvator İlkeleri, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) tarafından oluşturulan o günlerde var olan çevresel ve sosyal politika çerçevelerine dayanmaktaydı. Dünya Bankası Grubu'nun bir üyesi olan ve bir dizi borç ve öz sermaye finansmanı hizmetleri sunan Uluslararası Finans Kurumu (IFC), özellikle az gelişmiş ülkelerde özel sektör gelişimini teşvik etmek için yatırım, danışmanlık ve varlık yönetimi hizmetleri sunan ve şirketlerin yönetim kapasitesine katılmaksızın hangi risklere maruz kalabileceklerini açıklamada yardımcı olmayı hedefleyen uluslararası bir finans kuruluşudur. IFC ayrıca şirketlere karar verme, çevre ve toplum üzerindeki etkilerini değerlendirme ve kurumsal sorumluluk konularında da tavsiyelerde bulunur. Hükümetlere, özel sektör gelişimini daha fazla desteklemek için altyapı ve ortaklıklar kurma konusunda da tavsiyelerde bulunarak yardımcı olur.

Kasım 2021 itibarıyla, Ekvator İlkeleri gelişmekte olan ve gelişmiş piyasalardaki uluslararası Proje Finansmanı borçlarının çoğunluğunu kapsayan 38 ülkede ve dünyanın önde gelen 126 finans kurumunca resmen benimsenmiş ve uygulanmaktadır. Gönüllü katılım ilkesi çerçevesinde 126 finans kurumunun yer aldığı listede, henüz bir Türk bankası ya da finans kurumu yer almamıştır. Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler, Ekvator İlkeleri web sitesinde bulunabilir (<https://equator-principles.com/>).

IFC'nin geliştirdiği Standartlar daha sonraki yıllarda evrim geçirecek, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik konusunda Uluslararası Finans Kurumu Performans Standartları ve Dünya Bankası Grubu Çevre, Sağlık ve Güvenlik Kılavuzları olarak bilinen standartlara periyodik olarak güncellenmiştir. Ekvator İlkelerinin üçüncü revizyonu 4 Haziran 2013'te yapılmış, dördüncü revizyonsa yedi ayrı dilde (İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Portekizce, Çince, Japonca ve Korece) hazırlanıp, Temmuz 2020'de yayınlanarak uygulamaya konulmuştur.

Yeni revizyonda yeniden finansman ve satın alma finansmanının yanı sıra kurumsal krediler için geçerli olacak mali ürünlerin kapsamı genişletilmiş; 'Belirlenmiş Ülkeler' olarak anılan yüksek gelirli OECD ülkeleri için bile proje geliştirme standartları saptanmış; insan hakları, sosyal etki, paydaş danışmanlığı/bilgilendirme süreci ve projeden etkilenen yöre halkları için ücretsiz, önceden ve bilgilendirilmiş rıza ile ilgili taahhütleri artırılmış; ve iklim değişikliği risk değerlendirmeleri ve biyolojik çeşitlilik hakkında raporlama gereksinimleri genişletilmiştir.

Finans kuruluşları artan kamuoyu baskısının karşısında kurumsal saygınlıklarını yitirmemek amacıyla, kredi desteği için kendilerine sunulan projelerin neredeyse tamamını artık önce Ekvator İlkelerinin ışığında risk değerlendirmesine tabi tutmaya başlamışlardır. Bunda da yöresel halkın genişletilmiş insan hakları, projeye ilgili sosyal rızalar ve kamuoyunu meşgul eden iklim değişikliği gibi küresel başlıklar projelere destek ve kredi sağlanmasında daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır.

Ekvator İlkeleri küresel olarak tüm endüstri sektörleri ve beş finansal ürün için geçerlidir ve bunlar şu alanları kapsamaktadır: 1) Proje Finansmanı Danışmanlık Hizmetleri, 2) Proje Finansmanı, 3) Projeye İlgili Kurumsal Krediler, 4) Köprü Kredileri ve 5) Projeye İlgili Yeniden Finansman ve Projeye İlgili Satın Alma Finansmanı.

Burada anlaşılması gereken en önemli konu, Ekvator İlkeleri Finansman Kuruluşlarının (EİFK), projeleri finanse etmek için dahili çevresel ve sosyal politikalarında, prosedürlerinde ve standartlarında Ekvator İlkelerini uygulamayı söz vermeleri ve bu ilkeleri uygulamayacak ya da yapamayacağını anladıkları müşterilere de Proje Finansmanı ya da Projeye İlgili Kurumsal Krediler sağlamayacak olmalarıdır.

Bu ilkeler Proje Finansmanı Danışmanlık Hizmetleri 10 milyon dolar ve üzerinde olan projelere ve yine aynı şekilde proje alt yatırım maliyetleri 10 milyon dolar ve üzerinde olan projelere uygulanmaktadır. Bunun dışında aşağıdaki üç ölçütün tümünün karşılandığı Projeye İlgili Kurumsal Kredilere gereksinim duyulan durumlarda da uygulanmaktadır:

- Kredinin çoğunluğu, müşterinin üzerinde Etkili Operasyonel Kontrolde (doğrudan ya da dolaylı) sahip olduğu Projeler;
- Toplam kredi tutarı ve EİFK'ların bireysel taahhüdü (sendikasyon ya da satış düşüşünden önce) en az 50 milyon ABD doları olan projeler; ve
- Kredi vadesinin en az iki yıl olduğu projeler.

Bunların yanı sıra, Ekvator İlkeleri ikinci ve üçüncü durumlarda açıklanan ölçütleri karşılaması beklenen yani Proje Finansmanı ya da Proje ile İlgili Kurumsal Kredi tarafından yeniden finanse edilmesi amaçlanan, vadesi iki yıldan az olan Köprü Kredileri ve aşağıdaki koşulları sağlayan Projeye İlgili Yeniden Finansman ve Projeye İlgili Satın Alma Finansmanının gerçekleştiği projelere de uygulanmaktadır. Bunun için:

- Ana Projenin başlangıçta Ekvator İlkeleri çerçevesine uygun olarak finanse edilmiş olması;
- Projenin ölçeğinde ya da kapsamında önemli bir değişikliğe uğramamış olması; ve
- Tesisin ya da kredi sözleşmesinin imzalanması sırasında Proje Bitiminin henüz gerçekleşmemiş olması gerekmektedir.

Ekvator İlkeleri Proje Finansmanı piyasasında uygulamaya alınmasından bu yana, yöre halkları için güvenilir standartlar, çalışma standartları ve yerel olarak etkilenen topluluklarla danışma ve eşgüdüm de dahil olmak üzere

sosyal / topluluk standartlarına ve sorumluluğuna dikkati ve odaklanmayı büyük ölçüde artırmıştır. Bunun yanı sıra değişik disiplinlerin ortak çevresel ve sosyal standartların yörüngesinde yaklaşmasını da teşvik etmiştir. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) da dahil olmak üzere, çok yönlü kalkınma bankaları ve OECD aracılığıyla ihracat kredisi ajansları da Ekvator İlkelerine benzer standartlardan giderek daha fazla yararlanmaktadır.

Ekvator İlkeleri ayrıca finans ve bankacılık sektöründeki diğer sorumlu çevresel ve sosyal yönetim uygulamalarının geliştirilmesine yardımcı olarak ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar), değişik profillere sahip müşteri ve endüstri kuruluşlarının bir araya gelerek diyalog geliştirdikleri bir ortam hazırlanmasına da katkıda bulunmuştur.

Aşağıdaki tabloda bir özeti verilen Ekvator İlkelerini yakından tanımak, proje yönetimi, proje finansı ve projelerin yaşama geçirilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Yurtiçi ve yurtdışı finans arayışı içinde olan madencilik şirketlerimizin proje finansmanı konusunu en başından düşünerek proje uygulama aşamasını da buna göre düzenlemesinde büyük yararlar doğacaktır.

Özellikle bankalara uygun fizibilite çalışmalarını gerçekleştirirken proje öncesi sahaya ilgili referans oluşturacak

temel çevresel ve sosyal değerlerin ölçülmesi ve gözlemlenmeye başlaması, oluşabilecek riskler ve bunların çevre ve yerel halka etkilerinin proje hayata geçtikten sonraki değerlerle karşılaştırılması ve bu risklere karşı alınması gereken önlemler projelere yurt dışından kredi sağlanmasındaki en kritik noktalardan birisidir.

Önümüzdeki yıllar içerisinde, yurtdışı bankaların da yurtdışında oluşan akımlara uyması ve kredi akışı sağlanırken Ekvator İlkelerine benzer koşulları ön plana çıkarması da bu arada kaçınılmaz olacaktır.

DMT yurt dışında edindiği asırlık kurumsal deneyimiyle Ekvator İlkeleri çerçevesinde Bankalara Uygun Fizibilite çalışmalarıyla madencilik ve bankacılık sektörlerine hizmet vermeyi sürdürmektedir. Konuyla ilgili daha ayrıntı ve benzer konulardaki iletişim için turkey@dm-t-group.com mail adresinden veya +90 216 361 26 98 numaralı telefondan bizimle iletişime geçebilirsiniz.

Ekvator İlkeleri	Açıklama
İlke 1: İnceleme ve Sınıflandırma	Finansman için bir proje önerildiğinde, EIFK, dahili çevresel ve sosyal incelemesinin ve durum saptamasının bir parçası olarak, potansiyel çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin büyüklüğüne göre var olan projeyi insan hakları, iklim değişikliği ve biyolojik çeşitlilik ile ilgili olanlar da dahil olmak üzere Uluslararası Finans Kurumu'nun (IFC) çevresel ve sosyal sınıflandırma ölçütlerine göre kategorize edecektir.
İlke 2: Çevresel ve Sosyal Değerlendirme	EIFK, müşterinin, önerilen Projenin ilgili çevresel ve sosyal risklerini ve etki ölçüğünü EIFK'yi tatmin edecek şekilde ele almak için uygun bir değerlendirme yürütmesini isteyecektir. Hazırlanacak belge, çalışanlara, etkilenen topluluklara ve çevreye yönelik risklerin ve etkilerin en aza indirilmesi, hafifletilmesi ve kalıntı etkilerin varlığı, telafi edilmesi/yileştirilmesi/giderilmesi için, projenin doğası ve ölçeğine uygun ve uyumlu önlemleri içermelidir.
İlke 3: Uygulanabilir Çevresel ve Sosyal Standartlar	Değerlendirme süreci, ilk olarak, çevresel ve sosyal konularla ilgili ev sahibi ülke yasalarına, yönetmeliklerine ve izinlerine uyumu ele almalıdır.
İlke 4: Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi ve Ekvator İlkeleri Eylem Planı	Tüm Kategori A (olası olumsuz çevresel ve sosyal riskleri geri döndürülemez ya da benzeri görülmemiş etkileri olan projeler) ve Kategori B Projeleri (potansiyel olarak olumsuz çevresel ve sosyal riskleri ve/veya etkileri az ve sınırlı olan, genellikle sahaya özgü, büyük ölçüde geri döndürülebilir ve hafifletme önlemleri yoluyla kolayca ele alınabilen projeler) için EIFK, müşterinin bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) ve Planı (ÇSYP) geliştirmesini ve / veya sürdürmesini isteyecektir.
İlke 5: Paydaş Katılımı	Tüm Kategori A ve Kategori B Projeleri için EIFK, müşterinin etkilenen topluluklar, çalışanlar ve ilgili durumlarda diğer paydaşlar ile yapılandırılmış ve kültürel açıdan uygun bir şekilde devam eden bir süreç olarak etkili paydaş katılımı sergilemesini isteyecektir. Bu süreç, dış manipülasyon, müdahale, baskı ve sindirmeden uzak olmalıdır.
İlke 6: Şikâyet Mekanizması	Tüm Kategori A ve uygun olduğu şekilde Kategori B Projeleri için, EIFK, müşterinin ÇSYS'nin bir parçası olarak, uygun şekilde, etkilenen topluluklar ve çalışanlar tarafından kullanılmak üzere tasarlanmış etkili şikâyet mekanizmaları oluşturmasını ve çözümün alınmasını ve kolaylaştırmasını isteyecektir.
İlke 7: Bağımsız İnceleme	Ekvator İlkeleri, durum saptama süreci hakkında bilgi sahibi olmak için sosyal ve çevresel değerlendirme, çevresel ve sosyal yönetim sistemleri ve çevresel performans değerlendirme prosedürlerine ilişkin belgeleri gözden geçirmek için - borçludan bağımsız - "bağımsız bir uzman" gerektirir.
İlke 8: Antlaşmalar	Müşteri, tüm ilgili ev sahibi ülkenin çevresel ve sosyal yasalarına, yönetmeliklerine ve izinlerine uymak için finansman belgelerinde Kategori A ve B projeleri için ÇSYP'lere ve EPAP'ye uyumlu taahhütte bulunacaktır. Bunlar EIFK ile mutabık kalınan bir formatta kurum içi personel ya da üçüncü taraf uzmanlar tarafından hazırlanan periyodik raporlarla denetlenmektedir. Uygun ve gerekli olduğu durumlarda tesisleri devreden çıkarmak söz konusuysa, bunun üzerinde anlaşmaya varılan bir devreden çıkarma planına uygun olarak yapılması gerekmektedir.
İlke 9: Bağımsız İzleme ve Raporlama	Tüm Kategori A ve uygun olduğu durumlarda Kategori B Projeleri için, Mali Kapanıştan sonra ve kredinin ömrü boyunca Projenin Ekvator İlkelerine uygunluğunu değerlendirmek için, EIFK bağımsız izleme ve raporlama gerektirecektir. İzleme ve raporlama bağımsız bir çevresel ve sosyal danışman tarafından sağlanmalıdır; alternatif olarak, EIFK, müşterinin izleme bilgilerini doğrulamak için kalifiye ve deneyimli harici uzmanlar bulundurmasını isteyecektir ve bu bilgiler EIFK ilke 8'deki gerekli sıklıkla uygun olarak paylaşılacaktır.
İlke 10: Raporlama ve Saydamlık	Müşteri, Kategori A ve uygun olduğu durumlarda Kategori B Projeleri için asgari olarak, ÇSED özetinin erişilebilir ve çevrim içi olarak erişilebilir olmasını ve insan hakları ve iklim değişikliği riskleri dahil etkilerinin bir özeti içermesini sağlayacaktır. Müşteri, yıllık olarak 100.000 ton CO ₂ eşdeğeri emisyonu yayan Projelerin işletme aşamasında sera gazı emisyon seviyelerini yıllık olarak kamuya açıklayacaktır. EIFK, müşteriyi ticari olarak hassas olmayan Projeye özgü biyolojik çeşitlilik verilerini Küresel Biyoçeşitlilik Bilgi Merkezi (GBIF) ve ilgili ulusal ve küresel veri havuzları ile paylaşmaya teşvik edecek ve gelecekteki kararlarda ve araştırma uygulamalarında erişilebilir ve yeniden kullanılabilir olması için uygun formatlar ve koşullarda hazırlayacaktır.